

Δημήτρης Γιωτόπουλος
Σταλινισμός και σοσιαλισμός

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΑΛΙΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Επιμέλεια-εισαγωγή: Θανάσης Κουραβέλος

Η-ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟ
ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2016

Πρώτη δημοσίευση:

Δημήτρης Γιωτόπουλος, «Σταλινισμός και σοσιαλισμός», Μηνιαία Πολιτική Επιθεώρηση *Μαχητής*, Αρ. 17, Απρίλιος 1951, σσ. 11-12

Πρώτη αναδημοσίευση:

Θεόδωρος Μπενάκης, *Δημήτρης Γιωτόπουλος: μια πορεία από τον επαναστατικό στο φιλελεύθερο σοσιαλισμό*, Κούριερ Εκδοτική, Αθήνα, 2003, σσ. 205-209

Ολόκληρο το σχετικό τεύχος βρίσκεται στα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας: <http://62.103.28.111/neolaia/rec.asp?id=72030&nofoto=0>

Προτεινόμενος τρόπος παραπομπής: Γιωτόπουλος Δημήτρης, *Σταλινισμός και σοσιαλισμός*, Η-Εκδόσεις Πολιτειακό, Αθήνα, 2016

Για περισσότερες πληροφορίες: <http://www.politeiako.gr/>

Για τον συγγραφέα

Ο Δημήτρης Γιωτόπουλος (1901-1965) υπήρξε ηγέτης του αρχαιομαρξιστικού κινήματος την περίοδο του Μεσοπολέμου. Το κομμουνιστογενές αυτό ρεύμα προσδέθηκε στον τροτσκισμό, με τον Γιωτόπουλο να αναλαμβάνει Διαρκής Γραμματέας της Διεθνούς Αριστερής Αντιπολίτευσης. Το 1934 έρχεται ωστόσο σε ρήξη με τον Τρότσκι. Το 1936, επικηρυγμένος από τη δικτατορία Μεταξά, θα καταλήξει να συμμετέχει στον Ισπανικό Εμφύλιο συντασσόμενος με το τροτσκιστικής έμπνευσης Εργατικό Κόμμα Μαρξιστικής Ενότητας (ΡΟΟΜ/ΠΟΥΜ). Συλλαμβάνεται από ισπανούς σταλινικούς αλλά απελευθερώνεται χάρη στην παρέμβαση ευρωπαϊών διανοούμενων. Η πολιτική του πορεία μακρά: Σοσιαλιστική Εργατική Νεολαία Αθήνας (Νεολαία ΣΕΚΕ Αθήνας), «Αρχείο Μαρξισμού», Ένωση Διεθνιστών Κομμουνιστών, Κομμουνιστική Οργάνωση Μπολσεβίκων Λενινιστών Ελλάδας – Αρχαιομαρξιστές (ΚΟΜΛΕΑ), Κομμουνιστικό Αρχαιομαρξιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΚΑΚΕ), Αρχαιομαρξιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΑΚΕ), Αρχαιομαρξιστικό Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδας, Σοσιαλιστική Ένωση. Από το 1947 ασχολήθηκε ενεργά με το κίνημα για τις Ενωμένες Σοσιαλιστικές Πολιτείες της Ευρώπης.

Αν και αρχικά ο αρχαιομαρξισμός λειτούργησε ως «αριστερή αντιπολίτευση στο ΚΚΕ» –πολλές φορές δυστυχώς βίαιη–, αργότερα υπό την επιρροή του Γιωτόπουλου εξελίχθηκε σε σφοδρό επικριτή του. Η εμπειρία του από τον Ισπανικό Εμφύλιο και οι εκκαθαρίσεις αρχαιομαρξιστών από την ΟΠΛΑ έπαιξαν καθοριστικό ρόλο σε αυτήν τη μεταστροφή. Τον Οκτώβριο του 1949, προκρίνοντας την αστική δημοκρατία έναντι της σταλινικής λαοκρατίας, η 3η Συνδιάσκεψη του Αρχαιομαρξιστικού Κόμματος Ελλάδας συγχαίρει τον κυβερνητικό Εθνικό Στρατό για την νίκη του επί του κομμουνιστικού Δημοκρατικού. Ο αριστερός αντικομμουνισμός του μετεξελισσόταν πλέον σε φιλελεύθερο σοσιαλισμό. Ο Γιωτόπουλος μπορεί δικαίως να εκληφθεί ως ένας από τους πρωτεργάτες της ελληνικής φιλελεύθερης αριστεράς.

Το παρόν κείμενο δημοσιεύτηκε στην επιθεώρηση *Μαχητής*, μηνιαία έκδοση της Πανελλήνιας Οργάνωσης Δημοκρατικής Νεολαίας. Αν και μη επικριτικός απέναντι στον Λένιν, όπως και βαθιά πεπεισμένος για την αναπώτερπη επικράτηση του σοσιαλισμού, ο Γιωτόπουλος αναλύει το σταλινικό φαινόμενο με αξιοθαύμαστη οξυδέρκεια.

Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε την εξαιρετική μελέτη του Θεόδωρου Μπενάκη, *Δημήτρης Γιωτόπουλος: μια πορεία από τον επαναστατικό στο φιλελεύθερο σοσιαλισμό* (Κούριερ Εκδοτική, 2003).

Ο Αλέξανδρος Γιωτόπουλος, καταδικασθείς σε πολλάκις ισόβια για τη συμμετοχή του στην εγκληματική οργάνωση 17N –την οποία ωστόσο ο ίδιος αρνείται–, είναι γιός του.

Όσον αφορά το κείμενο, με ελάχιστες εξαιρέσεις, διατηρήθηκε η ορθογραφία, όχι όμως και η στίξη, του πρωτοτύπου.

Θανάσης Κουραβέλος

Σταλινισμός και σοσιαλισμός

Δημήτρης Γιωτόπουλος

Περισσότερο από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, στην Ελλάδα η ιδέα της μυστηριώδους και ακατανίκητης δύναμης της Ρωσσίας έχει την ευρύτερη διάδοση. Ο «μουστάκιας θα τους φάη όλους!» είναι η λαϊκή έκφραση που αναμασά διαρκώς γνωστός συνοδοιποριακός χαμαιλέων. Οι πιο απίστευτες και καταπληκτικές φήμες για την «τιτάνεια» δύναμη της Ρωσσίας κυκλοφορούν κάθε στιγμή μεταξύ των «πιστών» της σταλινικής ειδωλολατρείας.

Αυτά όλα δεν εμποδίζουν την πραγματικότητα να ακολουθεί το δρόμο της, αμείλικτα και αποφασιστικά.

Τα στοιχεία είναι πλέον μπροστά μας, άφθονα, εξαντλητικά, πολύπλευρα για να πείσουν εκείνους που σκέπτονται και κρίνουν χωρίς δογματική προκατάληψη ότι το οικοδόμημα που είναι γνωστό με το όνομα «σταλινισμός» εισήλθε πλέον οριστικά στην τελευταία φάση της ζωής του.

Από το 1917 η Ρωσσία πέρασε μια αληθινή κοσμογονία. Στον ίλιγγο της επαναστατικής ορμής παρέσυρε για πολύ καιρό το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού κινήματος όλου του κόσμου.

Κάτω από τις πιο απίθανες, συχνά αυτόχρημα τραγικές συνθήκες, έγιναν οι πιο τολμηροί κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτικοί πειραματισμοί.

Είναι μια ιστορική πείρα, ανυπολόγιστης αξίας, μεγάλων διδαγμάτων, και πολύτιμων συμπερασμάτων. Η ρωσσική επανάσταση οφείλει να μελετηθεί χωρίς υποκειμενικά κριτήρια, σαν ένα ιστορικό γεγονός που ξεπερνάει τα στενά πλαίσια της δράσης ωρισμένων προσώπων και ομάδων.

Γένεση, ακμή και παρακμή. Αυτό είναι με δύο λέξεις το κεντρικό συμπέρασμα για κάθε αντικειμενικό μελετητή της όλης ιστορίας της ρωσσικής επανάστασης και ιδιαίτερα της σταλινικής τροπής που την οδήγησε στη σημερινή φάση της ζωής της.

Και το πρόβλημα συζητείται με εξαιρετική ζωηρότητα και ιδιαίτερο ενδιαφέρον: η χρεωκοπία του σταλινισμού είναι ή δεν είναι χρεωκοπία του σοσιαλισμού;

Και καθώς η ρωσσική επανάσταση έγινε κάτω από τα εμβλήματα της κοινωνικής, πολιτικής και φιλοσοφικής διδασκαλίας των ιδρυτών του επιστημονικού σοσιαλισμού, ο σταλινικός εκφυλισμός της ρωσσικής επανάστασης σημαίνει και συνεπάγεται την ταυτόχρονη χρεωκοπία και καταδίκη του συνόλου της διδασκαλίας του Μαρξ και του Έγκελς;

Η απάντηση στο κεφαλαιώδες αυτό ερώτημα πρέπει να αντέχει στις αυστηρότερες απαιτήσεις της επιστημονικής μεθόδου έρευνας. Ζούμε σε μια κοινωνία οργανωμένων συμφερόντων, όπου η δυστυχία και η εξοντωτική εκμετάλλευση του ενός είναι όρος υπάρξεως, ευτυχίας και ευημερίας του άλλου. Όπου οργανωμένες ομάδες ανθρώπων καρπούνται τα αγαθά που άλλοι παράγουν. Είναι ευχαριστημένοι από την κοινωνική αυτή αδικία και παλεύουν με όλα τα μέσα που διαθέτουν να τη διατηρήσουν, να τη διαιωνίσουν εάν αυτό είναι δυνατόν. Τίποτε λοιπόν φυσικώτερο από τους ευσεβείς πόθους αυτής της ολιγαρχίας του πλούτου: να διατυμπανίσουν με όλα τα δυνατά μέσα και προς όλες τις κατευθύνσεις ότι ο εκφυλισμός της ρωσσικής επανάστασης είναι και ταυτόχρονη χρεωκοπία του Μαρξισμού και

γενικώτερα των αρχών του σοσιαλισμού. Είναι ολοφάνερο, ότι στη συγκεκριμένη αυτή περίπτωση το συμπέρασμα υπαγορεύεται από την ιδιοτέλεια και τη συνήθεια που τους έγινε δευτέρα φύση, των μεγιστάνων του πλούτου, να ζουν από την εκμετάλλευση της εργαζόμενης κοινωνίας.

Μια άλλη κατηγορία, ως επί το πλείστον καθυστερημένων ανθρώπων που είχε συνηθίσει στο παρελθόν, αναφερόμενη στη σοσιαλιστική κίνηση να χρησιμοποιεί τους όρους δεξιά, κέντρο και αριστερά, αποδίδει στο σημερινό ρωσικό σταλινισμό τον όρο «αριστερά» του σοσιαλισμού και κατ' επέκταση στην Ελλάδα έγινε χαρακτηρισμός για τους οπαδούς του ελληνικού σταλινισμού, δηλαδή «αριστεροί».

Είναι λοιπόν σοσιαλισμός ο σταλινισμός και μάλιστα κατά τους πιστούς η καλλίτερη ερμηνεία του;

ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ

Όπως δεν πρέπει να κρίνουμε τους ανθρώπους από τη γνώμη που έχουν αυτοί οι ίδιοι για τον εαυτό τους, έτσι και τα καθεστώτα και οι κοινωνίες δεν κρίνονται επί τη βάση εκείνου που διατείνονται ότι είναι. Αλλά μόνο από τα στοιχεία που τις απαρτίζουν και την ταξινόμηση των κοινωνικών ομάδων μέσα σε αυτή.

Και η στοιχειώδης ανάλυση της ρωσικής κοινωνίας μας δίδει την εικόνα μιας πρωτοφανούς εξαθλίωσης μέσα στην οποία ζη η μεγάλη πλειοψηφία του εργαζόμενου εργατικού και αγροτικού πληθυσμού της. 700 έως 500 ρούβλια είναι το μέσο εισόδημα ενός εργάτη και 12, 15 και 20 χιλ. ρούβλια ενός γραφειοκράτη υπευθύνου κ.ο.κ. Το πρώτο είναι μεροκάματο πείνας και το δεύτερο εισόδημα προνομιούχου.

Ο σταλινισμός είναι η ιδεολογία των προνομιούχων στα χέρια των οποίων βρίσκεται ο κομματικός μηχανισμός, η κρατική οργάνωση και όλη η οργανωμένη παραγωγή και διανομή των αγαθών. Η ιδεολογία αυτή εκφράζεται κατά πρώτο λόγο από έναν υπερτροφικό εθνικισμό που εξελίσσεται σε ένα νέο ιμπεριαλισμό. Έχουμε στη Ρωσία όχι μόνο εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο αλλά και άγρια εκμετάλλευση έθνους από έθνος. Το παράδειγμα της Γιουγκοσλαβίας έδειξε μέχρι ποιο βαθμού κυνικότητας έχουν προχωρήσει οι αρπακτικές διαθέσεις. Το εγγύς μέλλον αναποτρέπτως θα αποδείξει ότι οι ίδιες εκμεταλλευτικές και κατακτητικές αρχές εφαρμόζονται απέναντι των «λαϊκών δημοκρατιών» και του κινεζικού λαού.

Ας προσθέσουμε και τα 8 εκατομμύρια εργατών, που εργάζονται σαν δούλοι, χωρίς να πληρώνονται κάτω από το δουλικό σύστημα των καταναγκαστικών έργων και τότε έχουμε πλήρη την εικόνα του «σοσιαλισμού» του Στάλιν ο οποίος κατά παράδοξο τρόπο ομοιάζει καταπληκτικά με το «σοσιαλισμό» του Χίτλερ.

Αρκεί να ανατρέξουμε στις θεμελιώδεις αρχές του σοσιαλισμού του Μαρξ και του Ένγκελς για να διαπιστώσουμε ότι καμιά από αυτές δεν αποτελεί τον ιδεολογικό εξοπλισμό του σταλινισμού.

Απέναντι στην αρχή του Μαρξ ότι η οργάνωση της σοσιαλιστικής κοινωνίας θα είναι έργο αυτών των ίδιων των εργατών, ο σταλινισμός κατήργησε κάθε δυνατότητα συμβολής των εργατών, κάθε συνδικαλιστική ελευθερία, κάθε στοιχειώδη δημοκρατική ελευθερία. Αντί της «δημοκρατίας της άπειρης πλειοψηφίας», όπως ονόμαζε ο Μαρξ τη δικτατορία του

προλεταριάτου, ο σταλινισμός καθιέρωσε την πιο ωμή δικτατορία της γραφειοκρατίας πάνω στο προλεταριάτο. Αντί της αρχής του αιρετού και ανακλητού, παντού επιβλήθηκε ο εκ των άνω διορισμός. Αντί της βαθμιαίας ελάττωσης της κρατικής εξουσίας, το γραφειοκρατικό τέρας πήρε τη μορφή μιας υπερσυγκεντρωμένης μηχανής από την οποία εξαρτώνται τα πάντα. Η δεσπόζουσα φιλοσοφία δεν συνάγεται από τις αρχές του σοσιαλισμού κατά τις οποίες η επιστήμη και η αλήθεια είναι το έμβλημα της νίκης, αλλά από την ισουϊτική αρχή «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα» επί τη βάσει των οποίων ξεριζώθηκε κάθε ιδεολογική βλάστηση και κάθε πνευματική άνθηση.

Πρόκειται λοιπόν για μια πρωτοφανή απάτη προορισμένη μόνο για τον φτωχό κόσμο του εξωτερικού ο οποίος δυσσαρεστημένος από τη ζωή του ονειρεύεται μια κοινωνία σοσιαλιστική, ανώτερη από τη σημερινή, κοινωνία των εργαζομένων.

Και αυτή η κοινωνία είναι δυνατή. Η σοσιαλιστική κοινωνία είναι πλέον στην ημερήσια διάταξη των λαών όλου του κόσμου.

Με τις αρχές του επιστημονικού σοσιαλισμού σαν βάση θα μας οδηγήσει σε έναν κόσμο ανώτερο, χωρίς εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, της οικονομικής ισότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αληθινής δημοκρατίας.

Ούτε «άκρα αριστερά» ούτε καν «αριστερά» του εργατικού κινήματος δεν αποτελεί ο σταλινισμός.

Είναι απλούστατα μια αντιδραστική εκδήλωση, μιας αποτυχημένης απόπειρας που εμπόδισε το σοσιαλισμό να γίνει πραγματικότητα σε μια ολόκληρη σειρά χωρών. Κάθε διαχωρισμός ευθυνών επιβάλλεται. Είναι ο μόνος τρόπος να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια μεγάλη μαζική εργατική συγκέντρωση για τον αναπόφευκτο θρίαμβο του σοσιαλισμού.